

Putování po Škvorecké oboře

Milují přírodu, historii a jsou krásně aktivní - za tři roky své existence mají za sebou již spoustu odvedené práce. Říkají si "Klub přátel historie a přírody Úval a okolí" a měli ten báječný nápad, že na sobotu 10. října svolali všechny zájemce k naučné expedici po Škvorecké oboře. Přišlo dvacet čtyři dospělých, pět dětí, dva psi a jedna potulná kočka. Předseda klubu, Dr. Vítězslav Pokorný a jeho manželka Jitka, charismatická paní farářka, byli zdravotně indisponováni, přesto alespoň na pár minut podpořili výpravu svou přítomností. Po úvodním slovu (tak krásně a mohutně se rozlévajícím po parkovišti restaurace U Homolky, hlasem, jaký mohou mít jen sbormistři), Dr. Pokorný, opíraje se o své berle, předal členy výpravy do rukou svých mladých sympatických kolegů: Petry Kyselové, Milana Bednáře a Jiřího Jindřicha (jinak to jsou spolu s Janem Pšotou autoři publikace "Drobné památky v Úvalech a okolí").

Po úspěšném překročení kolínské silnice jsme se během chvilky ocitli na místě, kde se nacházejí terénní pozůstatky nevelkého hradu Skara ze 13. století, o kterém se neví téměř nic, a za jehož zánik je považován rok 1508, kdy byly zničeny Úvaly. Mezitím naši lektori odpovídají na otázky, proč se oboře říká Škvorecká, když je u Úval (protože tato oblast včetně Úval tehdy spadala pod škvorecké panství) a jaký je vlastně rozdíl mezi Škvoreckou oborou a Králičinou (na území obory, především v oblasti pozůstatků hradu Skara, žilo hodně králíků a byla zde k vidění spousta králíčích nor, trampové a chataři v 19. století místu začali říkat Králičina). Dozvěděli jsme se, že první zmínka o zdejší hradu pochází od historika Bohuslava Balbína ze 17. století, a že je docela možné, že výraz "Skara" je zkomoleninou názvu "Stará" či "Škvorec". A aby to bylo ještě zamotanější, tak podle některých teorií je hrad Skara vlastně tvrz Hostýně ☺.

Oblast zříceniny Skara je životní láskou Jiřího Jindřicha, jednoho z našich přítomných průvodců, který se tajuplným hradem zabývá a místo pečlivě mapuje už od devadesátých let. "Řádný archeologický průzkum zde proveden ještě nebyl. Kdybyste někdo měli zbytečné dva tři miliony ...," obrátil se na nás s úsměvem Milan Bednář v místě, které je považováno za jádro hradu. "Á, archeologický průzkum už započal," zvolal kdosi a poukázal na malé dítě, s velkou námahou rýpající ze země šutr, kterého povídání o hradě Skara jistě ještě nemohlo nadchnout. Jedna z místních dam nás zasvětila do současných problémů této oblasti: "Je to hrozné. Úvalští tu jezdí křížem krážem na motorkách a čtyřkolkách, ruínují tady terén. Člověk jim může říkat, co chce, nic nepomáhá. Stejně tak strašné je to s odpadky, které sem lidé vozí. Viděla jsem tu odhozený koberec, rozbité sklo ... Kontaktovala jsem i policii, ale je to houby platné." Místo nad říčkou Výmolou, kde stával hrad Skara, je působivé a kdyby sem nedoléhaly zvuky aut z kolínské silnice, mělo by přímo mystickou atmosféru. Když jsme tuto zónu opouštěli, ukázal Milan Bednář na dva kamenné valy vedle sebe. Jeden pochází z doby hradu Skara, druhý val je pozůstatek zdi Škvorecké obory. Jedná se o tentýž kámen, neboť zeď Škvorecké obory byla později vybudována právě z materiálu zříceniny hradu.

Cestou malebným povodím Výmoly jsme byli upozorněni, že "kopeček", který právě míváme po levé straně, je zbytek zříceniny jedné ze dvou věží postavených v době romantismu někdy v 19. století, jako napodobenina středověkých staveb. Naši lektori byli dobře připraveni, takže nechali kolovat např. kresbu A. Hebera či básníka Máchy, kteří byli místem natolik okouzleni, že romantickou stavbu, která byla často mylně považována za středověký hrad Skara, zachytili.

Další zastavení nad říčkou Výmolou patřilo historii Škvorecké obory a díky našim průvodcům jsme mohli nahlédnout i do nejstarší dochované mapy obory z konce 18. století. Po bitvě na Bílé hoře získali náš kraj knížata z Lichtenštejna, kteří jej (zničený třicetiletou válkou) začali na sklonku 17. století obnovovat. Milan Bednář zmínil například oblíbenou Marii Terezií Savojskou, kněžnu z Lichtenštejna, která v našem kraji nechala postavit kromě jiného několik kostelů, kapliček (i tu naši dobročovickou ☺), soch (např. sv. Donáta ve Škvorci). A někdy na konci 17. století či na začátku 18. století byla podél potoka Výmoly pro potřeby panstva založena i obora. Chovala se zde vysoká zvěř, hlavně jeleni a daňci. Byl zde založen i rybník – kamenné ruiny jeho hráze jsou patrné dodnes.

Když jsme se přibližovali k památnému kamennému mostku, procházeli jsme neudržovanou, krásně divokou krajinou, s atmosférou plnou tajemství a inspirace. Rostou zde lopuchy, jaké "svět neviděl" a bodláky vysoké do nebes. Bizarní větve stromů čarují a obrovské rákosy tančí ve větru. Jedno z mála míst, nesrovnaných a nesestřížených člověkem podle představ, jak by měla správně vypadat příroda. I tato místa jsou zapotřebí. Mají svoji specifickou sílu.

Příběh kamenného mostku nám shrnula naše půvabná průvodkyně Petra Kyselová. Mostek nepochází ze středověku, není románský, jak se dříve obecně soudilo. Byl postaven v roce 1842, když se budovala hlavní cesta napříč škvoreckým panstvím, a ještě v roce 1841 na jeho místě stával most dřevěný. V roce 1848 dochází u nás k velkým společenským změnám, byla zrušena roboty, mění se správa země, škvorecká vrchnost už nemá takové pravomoci, vznikají obecní úřady a panstvo už sem tak často nejezdí. Postupně upadá důležitost cesty a z kdysi významné komunikace vedoucí do Prahy se stává polní pěšina. Mostek se tak od roku 1848 přestává udržovat. (Na významu ztrácí i Škvorecká obora.) Díky úžasné práci "Klubu přátel historie a přírody Úval a okolí" byl tento kamenný mostek roce 2007 vyhlášen kulturní památkou a je v procesu rekonstrukce. "Podívejte se, vpravo dole je jediný zachovalý chrlíč vody," upozornil nás Jiří Jindřich.

Současné problémy Škvorecké obory nám na závěr vylíčila Petra Kyselová. Zmínila například stavbu čtyřproudé silnice poblíž kamenného mostku, kterou momentálně brzdí nedostatek financí a statečné protesty lidí z novostaveb v Újezdě, kterým by komunikace vedla přímo pod okny. Zaslíbila nás do problému škvorecké hájenky, podle pamětníků velice krásné, na kterou byl bohužel vypsán demoliční výměr a místo níž budou stát čtyřpatrové bytovky. "Zachová se pouze historická brána s erbem Lichtenštejnů. Ovšem, jak to bude ladit s těmi bytovkami, to nevím," podotkla Petra Kyselová. Velkou snahou "Klubu přátel historie a přírody Úval a okolí" nyní je, aby alespoň plánovaná zástavba nebyla čtyřpatrová, ale nižší. Když jsme se loučili, začal nám Milan Bednář vysvětlovat, že v hájence bydlel ten, kdo hájil oboru a odstartoval tím veselou diskuzi vzájemného ujasňování zcela dospělých lidí, jaký je vlastně rozdíl mezi hajným, lesníkem a myslivcem.

K velkým úspěchům klubu patří letošní vyhlášení Škvorecké obory - Králičiny přírodním parkem. Dozvěděli jsme se, že to bylo velmi náročné vzhledem k prorůstání lobbistického a developerského světa s politickou sférou a že věc urychlila změna vlády. "Když se vymění lidé, chvíli to trvá, než zase dojde k těsnějším vazbám, ale vždycky dojde, takový už je svět," pronesl člen výpravy. Kromě záchrany Klánovického lesa dalším velkým záměrem členů klubu je, aby se podolí Výmoly až k mostku stalo přírodní rezervací. Nejen za zajímavé osvětové odpoledne ve Škvorecké oboře patří členům klubu srdečný dík. Svou touhou po kráse a pravdě, trpělivostí a pevným odhodláním úspěšně realizovat věci, nejen o nich snít, jsou inspirací pro nás pro všechny.

1/ foto z úvodního proslovu Dr. Pokorného (úplně vpravo) než jsme vyrazili, vedle něj stojí další členové klubu, které známe jako autory knížky "Drobné památky v Úvalech a okolí", zleva: Jiří Jindřich, Milan Bednář, Petra Kyselová

2/ nejstarší dochovaná mapa Š. obory z konce 18. stol., ta "dlouhá čára" v horní části je kolínská silnice

3/ hájenka určená k demolici, podle pamětníků prý kdysi velice krásná

4/ stará brána s lichtenštejnským znakem, která jako jediná unikne demolici

5/ byli jsme upozorněni na tento jediný původní zachovalý chrlič kamenného mostku, který z něj odváděl vodu

6/ kopec při cestě nad Výmolou, který je ruinou věže z 19. stol, jak se v textu uvádí

7/ kameny otesané do obrubníku mostu čekají na finální rekonstrukci u kameníka

8/ oblast, kde stával hrad Skara

